

2024-05-03

Mikael Brant-Lundin
Förvaltningschef

Vår beteckning UN/2024:73
Er referens U2024/00726

Yttrande - Remiss av betänkandet Skolor mot brott (SOU 2024:17)

En reglering av det brottsförebyggande arbetet i skolan

Utredningen föreslår bestämmelser i skollagen som ålägger huvudmannen att säkerställa att årliga kartläggningar genomförs och att handlingsplaner tas fram på alla förskolor och skolor. Förslaget utgår från en metod som arbetats fram av en privat stiftelse. Utredningen kan inte visa att det finns någon utvärdering som visar att metoden är brottsförebyggande. Sigtuna kommun delar utredningens ställningstagande att skolans viktigaste roll i det brottsförebyggande arbetet är att bedriva en god utbildning. Förslaget tar dock inte hänsyn till de negativa effekterna som följer av omprioritering av resurser från skolans utbildningsuppdrag till arbete med kartläggning och handlingsplaner.

Sigtuna kommun har prövat den föreslagna metoden och kan konstatera att utredningens bedömning att förslaget inte kommer att leda till betydande eller varaktiga merkostnader inte stämmer. Förslaget innebär en ny uppgift som tillförs förskolor och skolor, där både kompetens och tid behöver tillföras. Vår erfarenhet av det föreslagna arbets sättet är att det förutsätter ett omfattande stöd av extern expertis. Förslaget kommer att innebära höga kostnader för att tillföra kompetens, för samtliga huvudmän. Den föreslagna ersättningen om 6 kronor per invånare i generella statsbidrag är inte tillräcklig för att täcka kommunens kostnader för detta.

Utredningen utgår från att kartläggning och produktion av en handlingsplan i sig ska vara brottsförebyggande, då den inte gör några antaganden om vilka åtgärder som kan vara nödvändiga för skolorna att vidta utgående från kartläggningen eller vilka kostnader dessa medför. Vår erfarenhet är att relevanta förebyggande åtgärder ofta innebär stora kostnader i form av förstärkning av personal eller lokalanpassningar. Kommunen behöver även kompensera fristående verksamheter för de merkostnader förslagen medför för den egna verksamheten.

Sammanfattningsvis föreslår Sigtuna kommun att förslaget inte ska genomföras, då det medför att nya arbetsuppgifter tillförs skolor och förskolor, utan att de eventuella brottsförebyggande effekterna är belagda samt att förslaget inte tillräckligt kompenserar kommunerna för de kostnader förslaget medför.

Beredskap för allvarliga våldssituationer

Utredningen föreslår bestämmelser i skollagen som reglerar huvudmannens ansvar att se till att det på varje förskole- eller skolenhet bedrivs ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer. Vidare föreslår utredningen att huvudmannen ska se till att det på varje förskole- eller skolenhet finns en beredskapsplan för allvarliga våldssituationer.

Sigtuna kommun anser att det kan vara bra att ett krav på beredskapsplan regleras i lag. Det behöver dock kompletteras med ett explicit ansvar till en statlig myndighet att ta fram ett stöd till skolor och förskolor med tydliga mallar för hur sådana planer ska se ut. Däremot är ett lagkrav på ”ett löpande arbete” inte tydligt vad som avses och sådana formuleringar bör därför undvikas i lagkrav. För att öka tryggheten och säkerheten för elever och medarbetare behövs snarare en mer robust och enhetlig samhällelig beredskap, där skolan kan lita på att övriga samhället reagerar adekvat på signaler angående hot och våld i skolmiljön. Det ska också tilläggas att den beredskap som föreslås för allvarliga våldssituationer redan täcks in av Arbetsmiljöverkets föreskrifter om hot och våld i arbetsmiljön där en inspektion av dessa föreskrifters efterlevnad pågått under läsåret 2023/2024, bland annat i Sigtuna kommun.

Tillträde till verksamhetens område

Utredningen föreslår en bestämmelse i skollagen som ålägger huvudmannen att se till att det på förskole- eller skolenheter vidtas åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till förskole- eller skolenhetens område under tid då verksamheten pågår. Sigtuna kommun konstaterar att intentionen i förslaget är bra, men att den beräknade ersättningen till kommunerna om 3,5 kronor per invånare är helt otillräckligt. Många äldre skolor är byggda på sådant sätt att det antingen skulle vara mycket personalkrävande att bevaka samtliga in- och utgångar eller förenat med mycket höga kostnader för ombyggnationer för att leva upp till lagkravet. Då de ekonomiska effekterna av förslaget är helt orealistiska är Sigtuna kommuns bedömning att bestämmelsen inte ska genomföras. Utredningen av de ekonomiska effekterna av förslaget behöver göras om.

En möjlighet att undersöka väskor och andra föremål

Utredningen föreslår bestämmelser i skollagen som reglerar en möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål inom skolans område under vissa förutsättningar. Förslaget har flera avgränsningar och ger inte möjlighet att besluta om att undersökning ska ske av en specifik elevs väska och kan således inte användas som ett verktyg för att utreda specifika brottsmisstankar.

Sigtuna kommun delar utredningens bedömning att möjligheten för skolan att undersöka väskor är brottsförebyggande. Förslaget innehåller dock ett stort antal begränsningsregler, som kommer att innebära svåra bedömningar vid konkreta situationer hur lagen ska tillämpas. Sigtuna kommun föreslår därför att det ska vara möjligt för rektor att besluta om att undersöka en elevs väska vid en konkret misstanke att väskan innehåller föremål som inte är tillåtna i skolan. Till detta bör läggas möjligheten att genomföra så kallad villkorad visitation för besökare i skolan.

En anmälningsskyldighet

Utredningen föreslår en bestämmelse i skollagen som reglerar skolans skyldighet att anmäla till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott i samband med skolans verksamhet. Sigtuna kommun menar att ett sådant lagkrav behöver ske tillsammans med ändringar av bestämmelser för socialtjänstens och polisens arbete för att få effekt. En förutsättning för att det föreslagna lagkravet inte ska medföra mycket stor tidsåtgång för rektorer är att polisen har ett fungerade system för ta emot polisanmälningar från skolor. Polisanmälningar per telefon (114 14) innebär i dagsläget timplånga väntan. Denna lag kan därför införas först när polisen har ett lättanvänt nationellt system med hög tillgänglighet för polisanmälningar från rektorer. Vidare behöver socialtjänsten och polisen bättre förutsättningar för att utreda och vidta åtgärder för att förhindra att barnen begår brott på nytt.

Sammanfattningsvis är Sigtuna kommun positiva till ett lagkrav på polisanmälan av brott i skolan, men bedömer att för att ett sådant krav ska vara brottsförebyggande behöver det genomföras tillsammans med författningsändringar för polisens och socialtjänstens förutsättningar för att agera vid brott som begås av minderåriga i skolan. Sigtuna kommun bedömer att den beräknade ersättningen till kommunerna om 3 kronor per invånare inte kommer vara tillräcklig om inte Polismyndigheten samtidigt får andra förutsättningar att ta emot anmälningar från skolor.

En ändring av läroplanerna

Utredningen föreslår att det i samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de lagar och andra regler som gäller i samhället. Sigtuna kommun är positiv till tilläggen i läroplanen. För att säkerställa att förändringarna får effekt behöver ämnesplaner i relevanta ämnen kompletteras för att de innebörden av generella skrivningar ska ingå i undervisningen.

Mattias Askerson (M)

Utbildningsnämndens ordförande